

ESKİ TKP'NİN TÜRKİYE KARŞITI "FAALİYET PROGRAMLARI"

9 Ekim 2024

Yıldırım Koç

Eski TKP'nin Mustafa Kemal Paşa karşıtlığı ve maddi kaynak, ideoloji ve savunulan ve uygulanmaya çalışılan politikalar açılarından Sovyetler Birliği'ne bağlılığı ve bağımlılığı, Türkiye'de Cumhuriyet'in ilanından önce ve sonra da devam etti.

Şefik Hüsnü'nün 22 Ocak 1923 tarihinde Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi Prezidyumuna gönderdiği yazıda şu görüşler yer alıyordu:

"Kendini kadir-i mutlak sanan ve yetkilerinin sınırsız olduğunu hayal eden milliyetçi hükûmet, başlangıçtaki kararsızlıklarının ardından, açıkça kaba ve diktatörce bir baskıya girişti. Artık tutuklama ve yargılama söz konusu değil. Sanık sözde halkın adaletine teslim ediliyor, yani işaret edilen kişi galeyana getirilmiş bir grup serseri ortasına atılıyor ve linç ediliyor. (...) Ali Kemal, İzmit'te linç edildi. Öte yandan, kötü ünlü Hilmi'nin de İstanbul'un göbeğinde öldürülmüş olduğuna işaret edilebilir. İngiltere'nin gözde ajanları olan bu iki şahsın kaybına elbette üzölmeye değmez. Özellikle, İstanbul proletaryası açısından bir felaket olan Hilmi'nin ortadan kaybolması, bir tür temizliktir." (Akbulut, Erden-Mete Tunçay, *İstanbul Komünist Grubu'ndan (Aydınlık Çevresi) Türkiye Komünist Partisi'ne, 1919-1926, 1. Cilt, 1919-1923, Sosyal Tarih Yayınları, İstanbul, 2012;283*)

Türkiye Komünistleri imzasıyla 1 Mayıs 1923 günü TKP'nin dağıttığı bildiriye Mustafa Kemal Paşa yönetimine karşı şu ifadeler yer alıyordu:

"Zengin sermayedarlara ve onların mümessili oldukları hükûmetin kulağına bağıracağız. (...) (7) Bütün dünya işçi sınıfının ve emperyalist devletlerin boyunduruğu altında inleyen şarkın mazlum ve esir milletlerinin yegane müdafaacısı olan Sovyet Rusyası ile hakiki ve devamlı iktisadi ve siyasi ittifak akdi; (8) İşçilerin çıkarını ve menfaatlerini müdafa ettikleri için bugün halk hükûmeti (!) zindanlarında çürüyen Komünist arkadaşlarımızın derhal tahliyesi ve Komünist Fırkasının resmen tanınması, (...) Gaddarlık ve zulüm cihetiyle Avrupa burjuvalarından geri kalmayan ve birçok hususlarda onlara taş çıkartan Türkiye'nin haris ve zalim derebeyleri, ağaları, beyleri ve paşaları, zengin sermayedarları ve onların mümessili olan hükûmet, işçi kuvveti, işçi ittihadı, işçi tesanüdü (dayanışması,YK), işçi kardeşliği, işçi azmi karşısında boyunlarını eğmeye, zulüm ve teğalüblerine (üstün gelme çabalarına,YK) nihayet vermeye, işçi hukukunu tanımaya mecbur kalsınlar."

Metnin sonunda da şöyle deniyordu: "Kahrolsun işçi ve çiftçi sınıfını ezen, komünist rehberlerini zindanlara atan Türkiye burjuvazisi!" (Akbulut-Tunçay,2012;255)

29 Ekim 1923 günü Cumhuriyet'in ilan edilmiş olması, Aydınlık'ta yer almadı. "Aydınlık dergisinin 1923 Kasım sayısı (No.19) 1917 Sovyet devriminin beşinci yıldönümüne ayrılmış olup, Türkiye'de Cumhuriyet'in ilanını hiç anmamaktadır. Bundan sonraki iki ay da, dergi çıkmamış veya çıkamamıştır." (Tunçay, Mete, *Türkiye'de Sol Akımlar (1925-1936) c.2, İletişim Yayınları, İstanbul, 2009;753*)

Şefik Hüsnü, Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu'na gönderdiği 15 Kasım 1923 tarihli raporda, Kemalist yönetimin ülkenin bağımsızlığı konusundaki duyarlılığını ise şöyle ifade ediyordu:

“Son olarak da teşkilatımızın Enternasyonal ile ilişkileri hakkında iki söz etmemiz gerekiyor. Buradaki siyasi çevreler bakımından kesinlikle kabul edilemez olan şey, yurtdışında bulunan bir kurumdan iç işleriyle ilgili direktifler alınmasıdır. Bu noktada, geçerli herhangi bir neden olmasa da, insanlar çok alıngan ve tahammülsüz: Bize komünist olmakla ilgili bir suçlama getirmiyorlar, ancak Komünist Enternasyonal’den tavsiye almamızı affetmiyorlar. Ve Rusya’dan gelen her şey - eşya ve kişi- acımasız bir aramaya tabi tutuluyor. Nitekim idarenin tedirginliğini gidermek için, Komünist Enternasyonal ile ilişkilerimizi asgariye indirmemiz gerekiyor. Size sadece önemli vesilelerle yazmayı düşünüyoruz. Sizden de bize sadece yaşamsal önemde sorunlarla ilgili bir takım direktifler göndermenizi ve bunun dışında Enternasyonal’in Türk seksiyonunun yöneticilerine duyduğunuz güvene dayanmanızı öneriyoruz.” (Akbulut-Tunçay,2012;333)

Dr.Şefik Hüsnü’nün 1925 yılında yazdığı bir raporda, Kemalistler hakkında aşağıdaki suçlamalar yer almaktadır. Bu suçlamalar da Şefik Hüsnü’nün Türkiye’nin gerçeklerinden ne kadar kopuk olduğunu göstermektedir:

“Kemalistlerin halet-i ruhiyelerini gayet iyi anlıyoruz. Yabancı sermayeyle kesinlikle uzlaşmanın arifesindedir. Açık ki böylece halk kitlelerinin baskısının kendilerine dayattığı milli istiklal programının ana noktasına, yani emperyalist güçlerin sömürgeleştirme teşebbüslerine karşı mücadelenin sürekliliğine ihanet ettiklerinin farkındalar. Halk onların emperyalist güçlerle sıkı işbirliğine dayalı olarak iktisadi kalkınmayı sağlama projelerine öylesine karşı ki, işçiler ve köylüler seslerini yükseltme ve iradelerini dayatma durumlarında olsalar bu planlarını uygulamaları imkansız olurdu. Dolayısıyla Kemalistler için emekçi kitleleri halen içinde buldukları dağınıklık halinde tutmaları hayati bir meseledir. Elverişli nesnel koşulların bilinçli emekçilere bir araya gelme fırsatı verdiği yerde bile, Kemalistler onların teşkilatlarını dağıtmak için ellerinden gelen çabayı harcıyor. Bu onlar için emekçileri emperyalist sermayenin himayesi altında acımasızca sömürmelerinin olmazsa olmaz şartıdır. Ancak ne yaparlarsa yapsınlar, bu hain teşebbüste başarıya ulaşamayacaklar. Sınıf mücadelesi ruhu daha şimdiden geniş emekçi tabakaları harekete geçiriyor. Bunlar manevi önderlerinin karşılık verilmeksizin ezilmelerine imkan tanımayacaklardır; kendi kanlarıyla bedelini ödedikleri milli istiklallerinden mahrum bırakılmalarına da izin vermeyeceklerdir.” (Erden Akbulut-Mete Tunçay, *İstanbul Komünist Grubu’ndan (Aydınlık Çevresi) Türkiye Komünist Partisi’ne, 1919-1926, 3. Cilt, Mart 1925-Mayıs 1926*, Sosyal Tarih Yayınları, İstanbul, 2013;18)

ESKİ TKP’NİN 1926 FAALİYET PROGRAMI

Eski TKP’nin 1926 yılında kabul edilip 1927 yılında Komintern tarafından onaylanan faaliyet programı, bu tarihlerde Sovyetler Birliği’nin genel olarak dış politikası ve özel olarak Türkiye’ye yönelik politikasına uygun bir biçimde düzenlendi. Buna rağmen, bu faaliyet programında Türkiye’nin temel çizgisiyle önemli ölçüde çelişen maddeler vardı.

Sovyetler Birliği’nin ve Komintern’in politikası 1927 ve özellikle 1928 yılında temelden değiştikten sonra hazırlanan ve 1930 yılında kabul edilen TKP faaliyet programında ise, Türkiye’ye karşı düşmanca bir tavır ve yaklaşım hakimdi.

TKP’nin 1926 faaliyet programı, önce taslak olarak 1925 yılında hazırlandı ve kontrol için Komintern’e sunuldu. Komintern Doğu Seksiyonu Heyeti, 19 Eylül 1925 tarihinde aldığı “TKP Programına Dair Karar”da TKP’ye şu talimat gönderildi:

“TKP’nin Komintern’in bir seksiyonu olduğu ve bütün diğer ülkelerin komünist partileri gibi aynı nihaî amacı, yani komünizmi gerçekleştirme amacını güttüğü açıklaması eklenmelidir. (...)

“Partinin ulusal politikası ve programının gerçekleştirildiği bölümde, TKP’nin halklarını kendi kaderini belirleme hakkının tanınmasından yana olduğu, TKP’nin bu temel üzerinden hareketle, Türkiye Cumhuriyeti topraklarında yaşayan bütün uluslardan emekçileri Türk işçi ve köylülerle birlikte kurtuluş savaşında örgütleyeceği söylenmelidir.” (Akbulut,Erdem – Ülker,Erol, Türkiye Komünist Partisi’nin Bolşevikleşmesi, 1925-1928, Yordam Kitap, İstanbul, Ekim 2021;181)

Eski TKP’nin 1926 yılındaki faaliyet programının özellikle iki maddesi Türkiye’nin temel politikalarının tam olarak karşısındaydı; Türkler dışındaki “azınlıklar”ın kendi kaderlerini tayin hakkını, diğer bir deyişle, ayrılıp ayrı devlet kurma hakkını tanıyor; düzenli ordu yerine silahlandırılmış işçi ve köylü ordusunu savunuyordu:

“8. TKP millî ekalliyetlere (azınlık,YK) karşı kullanılan zulüm siyasetini ve bugünkü şerait içinde Müslüman ekalliyetler için kullanılan Türkleştirme şeklindeki tazyikatı (baskıları,YK) şiddetle ve tamamen red eder. TKP bu ekalliyetlerin kendi mukadderatlarını (kaderlerini,YK) serbestçe tayin etmek hususundaki sarih (açık,YK) haklarını tanır.”

“11. TKP efradı askerliği meslek edinmiş bir ordunun yerine, inkılâbın en emin bir istinadgâhı (dayanağı,YK) olan amele ve köylülerin hükümetçe umumi teslihi (genel silahlandırılması,YK), inkılâbın kazançlarını müdafaaya en elverişli bir tedbir olarak talep eder.” (Akbulut-Erdem,Ekim 2021;189 ve 289; Dervişoğlu,Sinan (çev.), Türkiye Komünist Partisi 1926 Viyana Konferansı, Tüstav Yay., İstanbul, 2004;202-203)

ESKİ TKP’NİN 1931 YILINDAKİ FAALİYET PROGRAMI

Türkiye Cumhuriyeti’nin çıkarlarına ve Mustafa Kemal Paşa’nın izlediği bağımsızlıkçı çizgiye birçok açıdan karşı olan 1931 yılındaki faaliyet programının bazı bölümleri (orijinal metne sadık kalınarak) aşağıda sunulmaktadır:

“Türkiye kommunist fırkası programının ana hatları ilk defa fırkanın 1925 umumi kongresinde çizilmişti. Ertesi sene zarfında merkez komitasının harici bürosu bu lâihayı tadil ederek mazbut bir program şekline sokmuş; bu proje, 1926 fırka konferansı tarafından tadil ve kabul edildikten sonra, Kominternin tasvibine mazhar olmuştu.” (Tunçay,2009;372)

(1) “Türkiye kommunist fırkası, kommunist Beynelmilelinin (Komünist Enternasyonal’in,YK) bir şubesi sıfatı ile, mücadelelerini, -Türkiye’nin hususi şeraiti (şartları,YK) dahilinde imperyalisme karşı, ve milli burjuvazinin ve büyük emlak ve erazi sahiplerinin hakimiyetine karşı tevcih eder (yöneltir,YK); Sovyetler ittihadı, cihan proletarya inkılâbı ve kommünizm lehinde bulunur; ve mevcut burjuva diktatorluğu yerine amele ve köylü hakimiyetine müstenit (dayanan,YK) bir Sovyet idaresi kurmak gayesini takip eder. Türkiyenin imperyalizm tarafından tekrar esir edilmesinin önüne geçebilecek yegâne müessir kal’ayı (kaleyi,YK) teşkil eden kommunist fırkası, bu tehlikeye karşı ameleleri, gündelikçileri ve şehirlerin ve köylerin yarı proleterlerini usullü bir tarzda teşkilatlandırır; her çeşit ezgiye (sıkıntıya,YK) ve soyguna karşı sınıf mücadelelerini inkişaf ettirir (geliştirir,YK); köylüğün bellibaşlı kütlelerini proletaryanın rehberliği altında toplar; ve böylece aynı zamanda amele ve köylünün, bir Sovyet idaresi şeklinde kendi diktatorluklarını tehakkuk ettirmek (gerçekleştirmek,YK) için icap eden şeraiti hazırlar. Ancak böyle bir diktaturluk halkçı burjuva inkılâbî vazifelerini ifa ve bu inkılâbın müktesebatını (edilen bilgilerini,YK) tanzim edebilir. Aynı zamanda ancak böyle bir inkılâp burjuva idaresinden, S.S.C.İ. (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler İttifakı, YK) ile müttefiklik, bila-vasita sosyalizm kuruluşuna geçişi temin ve tesri edebilir.

(2) “Türkiye kommunist partisi iktidarda bulunan halk fırkasına karşı barışmaz azimkârane (kararlı,YK) bir tarzda mücadele eder. (...) Halk fırkasına karşı mücadelede ilk vazife onun halk

aleyhtarı mahiyetini; imperyalizm ile uzlaşmağa doğru istihalesini (değişimini;YK); sınıf ziddiyetlerinin artmasının önüne geçmekten aciz olan burjuva diktatorluğu menfaatine, amele ve köylülerin sınıf mücadelesini bastırmak hususundaki mürteciane (gerici,YK) teşebbüslerini açığa vurmaktır.” (Tunçay,2009;378)

(10) “T.K.P. milli istiklâli ve inkılâp müktesebatını siyanet etmenin (korumanın,YK) en emin vasıtası olarak amele ve köylülerin silahlandırılmasını, burjuva muhafızlığını meslek edinmiş orduların ilgasını, ve onların yerine bir amele ve köylü milisinin ikame olunmasını, ve neferlere zabitlerini seçmek hakkının verilmesini talep eder.” (Tunçay,2009;379)

(11) “T.K.P. milli ekalliyetlerin, Türkiye’den ayrılmak hakkı da dahil olmak üzere, mukadderatlerini bizzat tayin etmek haklarını bila kaydü şart (kayıtsız şartsız,YK) tanır.”

(19) “T.K.P. Sovyetler ittifadını her an daha ziyade tehdit eden imperyalist harp tehlikesine karşı her günlük şiddetli bir propaganda yapar, ve böyle bir harp vukuunda, cihan proletaryasının kızıl ordularıyla omuz omuza, cihan sermayedarlığının aksi-inkılâpçı ordularına karşı dövüşmek türk milleti için vazgeçilmez bir zaruret olduğunu, çok azimkâr bir tahrikât ile (kışkırtmalarla,YK), halk kütlelerine ispat eder. Bu zarureti inkâr eden ve aynı zamanda milli istiklâle karşı ve şehir ve köylerin emekçi kütlelerinin en can alacak menfaatleri aleyhine caniyane bir hıyanet teşkil eden temayüllere karşı, fırka bütün kuvvetile çarpışır.” (Tunçay,2009;380)

(21) T.K.P., “amele sınıfını” “burjuva diktaturluğunu devirmek için olan son savaşa hazırlar.” (Tunçay,2009;381)

(41) “T.K.P. ordu ve donanmada sistemli bir kommunist propagandası yapar ve genç kommunistler federasyonunun asker gençlik arasındaki fealiyetini sevkü idare eder.” (Tunçay,2009;383)

(44) “T.K.P. tarafından sevkü idare edilen Türkiye proletaryasının hegemonyası altında amele ve köylü bloku tarafından Devlet iktidarı zaptolunur olunmaz, Sovyet temeli üzerine kurulacak olan amele ve köylü hükûmetinin önünde dikilecek en müstacel (ivedi,YK) vazife, sınıfı düşmanlarının aksi-inkılâpçı hücumlarına karşı yeni nizamın müdafaasını tanzim etmek olacaktır. A.K.H. (Amele ve Köylü Hükümeti, YK), derhal büyük emlak ve erazi sahiplerini, büyük burjuvaziyi ve bu istismarcı sınıfların tarafdarlarını, silahtan tecrit etmeğe, aksi-inkılâpçı orduların bekayasını (kalıntılarını,YK) tahrip etmeğe ve amele ve köylüleri silahlandırmağa mecbur olacaktır. Böylece bir kızıl ordunun ve bir inkılâpçı milisin ilk nüvveleri tebellür etmiş (belirmiş,YK) olacaktır.” (Tunçay,2009;384)

(55) “A.K.H. kesif halk kütleleri halinde yaşayan milli ekalliyetlere (kürtler, lâzlar) mukadderatlerini serbestçe tayin etmek ve arzu ederlerse Devletten ayrılmak hakkını bahşeder. (...) Aynı zamanda bir Sovyet cümhuriyeti şeklinde teşekkül eden Türkiye amele ve köylü hükûmeti, imperyalizme ve derebeylerine karşı elbirliğiyle mücadele için, mazlum milli ekalliyetlerin emekçi kütleleri ile Sovyet cümhuriyetleri federasyonu şeklinde bir ittifak akdine matuf bir siyaset takip eder.”(Tunçay,2009;385)

Eski TKP, maddi kaynaklar, ideoloji ve politika açısından Sovyetler Birliği ve Komünist Enternasyonal’e bağlı ve bağımlı durumunu, Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra daha da pekiştirerek sürdürdü. Eski TKP’nin 1926 ve 1931 yıllarındaki faaliyet programları, Türkiye’nin çıkarlarıyla temelden çelişen bir çizgideydi. Eski TKP’nin yönetim kadrolarının Türkiye’yi yeterince tanımamaları da, Sovyetler Birliği’nden gelen talimatların fazla tartışılmadan uygulanmasına yol açtı. Türkiye’den kopuk ve dışa bağımlı bir komünist hareketin kaçınılmaz sonucu da, onyıllar süren mücadele sonucunda komünistlerin sayısının birkaç yüzle sınırlı kalmasıydı.